

TL 4014 Sovyet Dönemi Dil Siyaseti

Öğretim Üyesi: Dr.Öğr.Üyesi Mustafa Can TEZİÇ.

10. Hafta

Tuva'da Rus İşçi Kolonisi ve Basın Yayın Alanında Tuva Üzerine Etkileri.

Bağımsızlık sonrası Tuva'da basın yayın alanında yürütülen faaliyetlere bakıldığında bir yandan ulusal kültürel yapının bütünleştirilmesi hedeflenirken aynı zamanda gerek gazetelerin gerekse dergilerin içeriği Sovyet ideolojisinden güçlü bir şekilde etkilenmiştir. Pek çok dergi ve gazetede de görüleceği üzere bu yayınlar Tuva insanını ulusal kültürün ötesinde ortak bir Sovyet üst kültürüne bağlamayı hedeflemektedir.

B. Anderson (1995) uluslaşma olgusunu geliştirmiş olduğu hayali cemaat kavramı ile açıklamaktadır. B. Anderson yazılarında, yazı dillerinin inşası ve inşa edilen yazı dillerinden oluşturulan matbuatın ulusal aidiyetlerin gelişmesindeki yerine önem vermiştir. B. Anderson'a göre yerel dilde yazılmış matbuatın popülasyon içerisinde okunmaya başlanması yerel lehçelerin ve aidiyetlerin asimilasyonuna neden olmaktadır. Bu süreç içerisinde günlük gazetelere büyük önem veren B. Anderson, güncel çıkan düzenli gazeteler sayesinde daha önce birbirlerini hiç tanımayan bireyler arasında ortak fikirlerin tartışıldığı bir kamuoyu oluştuğunu iddia etmektedir.

Konumuzla bağlantılı olarak Tuva'da gazete ve dergi alanında yapılan çalışmaların Tuva millî kimliğinin oluşmasında oynadığı rol kadar aynı zamanda Tuva'nın sosyalist bir dünyaya bağlanmasında da ideolojik bir araç olarak son derece önemli bir rol oynadığını görmekteyiz. Bu çerçevede Tuva da basının

geniş Arat kitlelerin siyasi eğitimi ve bu kitlelerin Tuva da sosyalizmin inşasındaki rolü büyük önem taşımaktadır. Gazete ve dergiler kanalı ile Tuvalılar güncel iç ve dış problemleri sosyalist dünya görüşü ile takip etmektedirler. Bu ise millî şuurun ötesinde sosyalist temellerde enternasyonal bir hayali cemaat algısının yavaş yavaş topluma hâkim olmasına yol açmıştır.

Tuva Gazeteleri

28 Şubat – 1 Mart 1922 tarihleri arasında *Komintern* yeni kurulan Tuva Cumhuriyetinde Moğolca bir gazete çıkarılmasının önemli olduğuna değinirken bu konu 18-19 Ağustos 1924 tarihinde üçüncü *TNRP* toplantısında onaylanmış ve 8 Nisan 1925 tarihinde hayata geçirilmiştir. Henüz o tarihlerde yazı dilinin olmaması gazetenin basım aşamasında kullanılması gereken alfabenin seçimi sorununu da beraberinde getirmiştir. Sovyetler *Krasny Pahar* gazetesi redaktörleri Kril harflerinin kullanımını teklif etmelerine rağmen gazetenin Eski Moğol alfabesinde ve Moğol dilinde çıkarılması kararı alınmıştır. Gazete ilk olarak (1925 – 1926) yılları arasında *Krasny Pahar* redaktörlerinin yardımları ile çıkarılmıştır. Moğolca yayınlanan bu ilk Tuva gazetesi *Erhe Çölööt Tannu-Tuva* (Özgür Tuva) adı ile Ağustos 1925 yılında Tüm Dünyanın Proleterleri Birleşin başlığı altında 300 adet basılmıştır. Çok geniş kitlelere ulaşamayan gazete farklı problemler ile karşı karşıya kalmıştır. 1926 yılında *Komintern*'in de katılımı ile birlikte *TNRP* ve *TRSM* (Tuva Devrimci Gençler Birliği) birlikteliğinde *Tannu-Tuvagiyn Unen* ismi ile gazete yenilenmiştir. Sovyetler Birliği bu dönemde Moğolistan'dan Moğolca basım yapabilecek bir matbaa makinesini Tuva'ya getirtmiş bunun yanında Moskova'dan ve da tercümanlar yollamıştır (G. Banzaraktsaev). Bu gelişmelerin sonucunda Moğol dilinde yayın yapan (*Huvisgalt Arat – Devrim Arat, Zoluuuudın Zorilgo – Gençlerin Görevleri, Huv'sgalt zaluuçid – Gençlerin Devrimi*) adı altında farklı dergiler çıkartılmaya başlanmıştır.

Tannu-Tuvagiyn Unen gazetesi, Rus işçi kolonisinde çıkan *Krasny Pahar* formatında olup, tartışılan konular itibari ile de yine devrim hareketleri hakkında yazılara sahipti.

Temel Kaynak

Teziç, M.C. (2018) Sovyet Döneminde Tuva Yüksek Kültürünün İnşası. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. Sayı 29. Ss.141-168.

Yardımcı Kaynaklar

Anderson, B. (1995). *Hayali cemaatler. Milliyetçiliğin kökenleri ve yayılması.* (İ. Savaşır. Çev). Metis yayınları.

Ertürk, S. (1986). *Türkiye'deki bazı eğitim sorunları üzerine düşünceler.* Yelken Teper yayınları.

Killi - Yılmaz. G. (2010). *Kuzey ve Güneydoğu Sibirya Türklerinin Dil Durumu.* Köksav Yayınları.

Yabancı Yardımcı Kaynaklar

Gellner, E. (2006). *Nations and nationalism.* New York, Cornell University press.

Vasilenko, V. A. (2013). "Uryanhayskiy Vopros" v Politike Rossii i Mongolii (XVII- Pervaya Polovina XX vv.). *Aktual'nie Voprosı İstorii Rossiysko-Mongol'kih otnoşeniye Pervoy Çetverti XX Veka,* (M.A. Vinokurov, Ed.) İçinde (ss. 132-147). İrkutsk : İzd-vo BGUEP.

(1969) Zakonomernosti razvitiya literaturih yazıkov narodov SSSR v sovyetskuyu epohu. Osnovniye protsessı vnutristrukturного tazvitiya tyurskih finno-ugorskih i mongol'skih yazıkov. Moskova: Nauka.